

eller udvides en Kirke, drejer det sig i denne Sammenhæng ikke om at gøre Rede for det religiøse Livs eller Kunstens Udvikling, men om at paapege en Forøgelse af Byens Befolkning paa et givet Sted. — Naar Frants I opretter Collège de France, ser Forfatteren ikke derpaa som den, der skal skrive om Undervisningsanstaltens Historie i Paris, men som den, der skal vise, hvorledes Renæssancen ogsaa paa Undervisningens Omraade omformer Byens Karakter og Fysiognomi. — I Statuen af Henrik IV paa Pont-Neuf ser han ikke et Monument, et Kunstværk, men den første Statue, der paa antik Vis rejses paa Alfarvej i Paris. — Ludvig XIV.s By ligner Kunsten og Litteraturen paa samme Tid: de lige Linjer, klassisk Harmoni i en Tragedie som i et Haveanlæg.

Der skal iøvrigt her kun gøres opmærksom paa den ledende Idé i Poëte's Redegørelse for Paris' Opstaaen og hurtige Vækst, en Idé, hvormed han stiller sig paa lige Linje med moderne Forskere som Bédier i dennes Arbejde om Les Chansons de geste og Kunsthistorikeren A. K. Porter i hans store Værk *Romanesque Sculpture of the Pilgrimage Roads* (Boston 1923); dette sidste Værk kender han dog næppe. Som Bédier og nu Porter har vist, hvorledes henholdsvis Heltedigtene og de nye kunstneriske Former breder sig langs Landenes Hovedveje, saaledes er det Poëte's Formaal at levere Bevis for, at ogsaa Byernes Skæbne afgøres af de af Naturen paa Forhaand bestemte Veje. Og Forfatteren viser ogsaa paa overbevisende Maade, hvorledes Paris par excellence er *Byen paa Vejen*, Handelsvejen og Pilgrimsvejen. Naturen har bygget dens Vugge, og de naturlige Landeveje fra Nord til Syd og Vandveje fra Øst til Vest gør den til det Handels- og Kulturcentrum, den er den Dag i Dag. Ingen anden Hovedstad i Europa er vel en saa naturlig Hovedstad som Paris.

Foruden det i Fjor udkomne Bd. I er i Aar kommet et saakaldt Album, der foruden et meget omfangsrigt, mestendels ikke før offentliggjort Billedmateriale bringer indgaaende Oversigter over de forskellige Tidsrums Historie, saaledes at dette Album, der kan købes for sig selv, i Virkeligheden er en fuldstændig Paris' Historie for sig.

*Robert L. Hansen.*

De Tanker, Georg von Below fremsætter i sin sidste Bog, er Tanker, som har levet længe hos ham. De er allerede til Stede i hans Indlæg i Striden mellem Gothein og Schäfer og i hans Omtale af Bernheims Lehrbuch der historischen Methode i Göttingische gelehrte Anzeigen i 1892 og paa ny i Kritikken over Lamprecht i Historische Zeitschrift i 1898 (H. Z. LXXXI 193:

Die neue historische Methode). Ned gennem Aarene ser man, hvorledes han atter og atter tiltrækkes af methodologiske Spørgsmaal, »Problemernes Litteraturhistorie«, Historiografien. I 1915 gav han i Internationale Monatschrift für Wissenschaft, Kunst und Technik et Overblik over den tyske Historieskrivning i det forløbne Hundredeaar, i 1916 er Tidskriftartiklerne blevet til en Bog, der i 1924 yderligere udvides og nu bærer Titlen: *Die deutsche Geschichtsschreibung von den Befreiungskriegen bis zu unsern Tagen* med Undertitel: *Geschichtsschreibung und Geschichtsauffassung*.

Bogen er offentliggjort i den Række Haandbøger, som Below og Meinecke udgiver, men har ikke meget af en Haandbogs Karakter, stærkt personligt præget som den er, og med en overvældende Stoffylde, der ikke let lader sig overskue. Den staar nu i Serien Side om Side med Fueters Geschichte der neueren Historiographie, der i sin Grundanskuelse er saa vidt forskellig fra den som muligt. Fueters Haandbog med dens gode Sider og dens svage Sider er vel almindelig kendt. Her skal kun siges, at Below ved meget, som intet Steds kan læses, fordi han gennem mange Aar har staaet i Arbejdet blandt de tyske Historikere og har levet i deres Tradition, medens Fueter i mange Henseender dømmes som den, der staar udenfor. Der er mere Historie i Below trods al hans Ensidighed og Ufordragelighed; der er hos ham en dybere Forstaaelse af Personlighederne og Vurdering af det subjective Moment, ikke blot som Fejlkilde, men som Rigdomskilde. Udæskende anfører han Luthers Ord. »intellectum et sensum non dat nisi ipse affectus et experientia«, som de lyder i Karl Holls Tolkning: »Man versteht nicht in der Kühle, sondern im Affekt, in der Leidenschaft«.

Belows Hovedthesis er, at alt, hvad der har Værdi i den tyske Historieskrivning, strømmer ud fra Romantikken og den historiske Skole, der havde vundet en inderligere og rigere Livsforstaaelse end det 18. Aarhundredes Folk og dermed Evne til at se Fortiden i dybt Perspektiv. Hos Dilthey, Meinecke, Rothacker, H. Oncken finder man i Hovedsagen samme Vurdering af det ny, der fødes først i Aarhundredet, men ingen er fanatisk som Below, der ganske underkender og fordømmer Oplysningstiden saavel som de Aandsstrømninger i det 19. Aarhundrede, der har Væsensfællesskab med den.

E. J.

Med det i 1923 udkomne Bind II af den af den tyske Historiker Professor Rudolf Häpke for »Verein für Hansische Geschichte« udgivne store Aktpublikation »*Niederländische Akten und Urkunden zur Geschichte der Hanse und zur deutschen See-*